

DE SPAANSE PARDELLYNX OP DE RAND VAN DE AFGROND

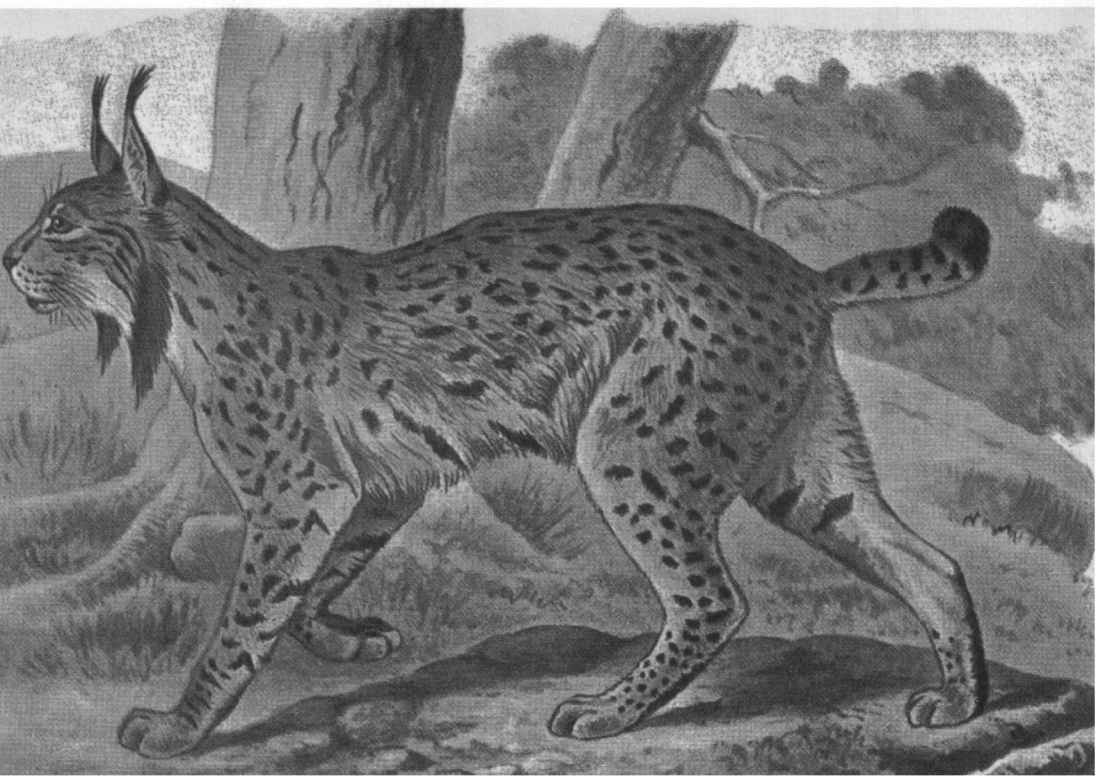
Kees Woutersen

De pardellynx komt de eer toe een van de bekendste zoogdieren van Europa te zijn. Zijn beperkte verspreidingsgebied, Spanje en Portugal, en zijn geheimzinnige, nachtelijke levenswijze hebben evenals zijn zeldzaamheid hierbij een rol gespeeld. De aantallen gaan gestaag achteruit: nu zijn er nog slechts 400 individuen over. Zal de pardellynx kunnen overleven?

Lang is gedacht dat de pardellynx *Lynx pardina* een ondersoort zou zijn van de lynx *Lynx lynx* die in midden en noord Europa en Azië voorkomt. De pardellynx is niet alleen iets kleiner, hij is ook veel duidelijker gevlekt dan de lynx en heeft hij grotere 'bakkebaarden'. DNA onderzoek heeft aangetoond dat er ver-

schillende evolutionaire lijnen zijn gevolgd. De pardellynx leeft op het Iberische Schiereiland in dicht struikgewas, in ondoordringbare Mediterrane struiken, maquis, in steeneikbossen met dichte ondergroei en dan het liefst afgewisseld met braakliggend terrein en stukken met een iets minder dichte bodemvegetatie waar de dichtheid aan konijnen, zijn stapelvoedsel, hoger is.

De pardellynx het meest bedreigde zoogdier van Europa?

Op verschillende manieren pooft men de pardellynx bekender te maken bij het spaanse publiek.

Tegenwoordig woont de pardellynx teruggedrongen in berggebieden, in lage sierras tussen de 400 en 1300 meter hoogte. De enige uitzondering hierop is Doñana, waar een belangrijke populatie in moerassen op zeeniveau leeft. Doñana is al heel lang het gebied waar deze soort het makkelijkst gezien kan worden.

Belangrijke factoren voor de overleving van de lynx zijn de beschikbaarheid van grote oppervlakte natuurlijk terrein en zo min mogelijk menselijke aanwezigheid.

Levenswijze

De pardellynx is sterk territoriaal en bewoont gebieden tussen de 16 en 5,3 vierkante kilometer. Als gevolg daarvan, leggen ze dagelijks forse afstanden af op zoek naar prooi, soms meer dan 10 kilometer. Het territorium wordt ook daadwerkelijk verdedigd. Urine en excrementen zorgen voor afbakening maar als het moet wordt er gevochten, en wel zo hevig dat er daadwerkelijk doden vallen. De enige manier voor de mannetjes om een territorium te krijgen is het veroveren van een al bestaande plek, vrouwtjes erven soms een territorium van hun moeder. Binnen het territorium wordt gejaagd, en dan vooral op konijnen dat altijd 80-90% van het voedsel uitmaakt. Als de konijnenstand op een minimum is wordt er meer naar andere prooien gezocht, in Doñana (jonge) herten en grauwe ganzen en in andere gebieden vooral rode patrijzen. Vanuit de dekking wordt de prooi verrast en

besprongen, als het in een keer niet lukt wordt de prooi niet achtervolgt. Natuurbeschermers hebben in publiciteitscampagnes ook het feit benadrukt dat de pardellynx andere roofdieren in zijn territorium aanvalt. Door zijn toedoen blijft de stand van vossen en wezels laag en is er van deze soorten veel minder predatiedruk op konijnen en rode patrijzen. Waarom dat belangrijk is?

Het aantal jagers in Spanje is groot, en zij zien liever geen concurrenten. Een pardellynx die roofdieren onder de duim houdt is heel wat anders dan een rover die jachtwild opeet.

Dat het konijn van vitaal belang is voor de pardellynx blijkt onder andere uit het voortplantingssucces. Dit is direct verbonden aan de dichtheid aan konijnen. Jaren met weinig konijnen resulteren in minder of zelfs helemaal geen jongen. Dat is vastgesteld in Doñana, waar in droge jaren de konijnenstand tot een minimum daalt. Biologen denken zelfs dat de pardellynx gelijk is geëvolueerd met het konijn: zijn dagelijkse voedselbehoefte is precies het gewicht van één konijn en zelfs zijn dagelijkse activiteitspatroon gaat gelijk op met dat van de konijnen.

Achteruitgang

Er is in vorige eeuwen weinig aandacht aan de pardellynx besteed, waarschijnlijk ook omdat hij zo algemeen was. Hij kwam voor in heel Spanje en Portugal,

in het noorden tot in de Pyreneeën. In zijn standaardwerk over zoogdieren schrijft Cabrera in 1914 dat de pardel-lynx voorkomt in "De hele Península, in terreinen en gebieden die ver van de grote bevolkingscentra liggen. In het noorden en westen lijkt hij uitgestorven te zijn, of in ieder geval is hij er heel zeldzaam, terwijl hij in het centrum en oosten nog algemeen is". Cabrera heeft ook een prachtige tekening van deze katachtige vervaardigd, zie de reproductie hiervan. In de tijd van Cabrera behoorde de pardel-lynx tot de schadelij-ke dieren, waarop vrij gejaagd kon worden en waarvan de noodzaak tot vervol-ging voor iedereen vaststond. Jacht, inclusief georganiseerde drijfjachten, klemmen en strikken zorgden voor een gestage achteruitgang waarbij het leefge-bied steeds verder inkromp. Na 1950 werden habitatvernietiging en het ineenstorten van de konijnenpopulatie door myxomatose de belangrijkste oor-zaken van het verdwijnen van pardel-lynxen en het verbrokkelen van zijn ver-spreidingsgebied. De snelle economi-sche ontwikkeling ging gepaard met het aanleggen van wegen, spoorlijnen, stuw-meren en het planten van onafzienbare oppervlakttes eucalyptus- en dennenbos-sen. In de jaren 1970 werd de noodklok geluid: de pardel-lynx was definitief uit het noorden en westen verdwenen, pop-ulaties waren van elkaar gescheiden en herstel leek moeilijk, maar niet onmo-gelijk.

Bescherming

Een beschermingsplan voor de endemi-sche pardel-lynx staat nu al 20 jaar bovenaan de prioriteitenlijst van de Spaanse natuurbeschermers. Hij is nog te vinden in de zuidelijke helft van Spanje, met de grootste aantallen in de Siërra Morena en de Montes de Toledo. Kleinere populaties zijn onder meer te vinden in Extremadura en Doñana. In 1988 was het verspreidingsareaal al enorm verbrokkeld maar er waren nog 1.100 dieren in leven. In 1996 is een grootschalig project gestart, vooral gefinancierd met Europees geld uit Life-fondsen maar in 1998 waren er nog slechts 600 dieren over. Inmiddels is de pardel-lynx bovenaan de lijst van meest bedreigde katachtige ter wereld terecht gekomen. Wat moet er gebeuren om deze zeldzame kat te behouden? Dat nu, is wel bekend: herstel en conserve-ren van zijn habitat, stoppen van de fragmentatie van zijn leefgebieden en

tussen bestaande gebieden ecologische verbindingszones aanleggen, niet natuurlijke mortaliteit stoppen (stropen) en het vergroten van konijnenpopula-ties. Nieuwe plannen en nieuwe fond-sen zijn recent beschikbaar gekomen om de teloorgang van de pardel-lynx te stop-pen. Echter, tot nu toe heeft geen beschermingsplan de achteruitgang ge-stoppt. Hoge snelheidstreinen, snelwe-gen, intensivering van de landbouw, nieuwe woonwijken en een toenemend toerisme, wie kan dat tegenhouden?. De slogan van de nieuwe campagne is: "we raken al onze lynxen kwijt". De 400 overgebleven pardel-lynxen staan op de rand van de afgrond.

Literatuur

- Cabrera, A., 1914 (1998) Fauna Ibérica: Mamíferos. Santiago de Compostela.
 Montero, J.A. 2001 Andalucía destinare1 al lince ibérico méls de 500 millones en tres al1os. Quercus 183: 50-51.
 Rodríguez A., & M. Delibes, 1990. El lince Ibérico (*Lynx pardina*) en España. Distribucion, y problemas de conserva-cien. Icona, Madrid
 Blanco, J.C., 1998. Mamíferos de España I. Barcelona.

Kees Woutersen. C/ingeniero
 Montaner 4-1-C,
 22004 Huesca/Spainje
 Tel./fax 0031 974 212805,
 woutersen@computerhuesca.es